

ANNOTATION
METHODS OF WASTE DISPOSAL. WORLD EXPERIENCE

MIKHNO Innesa
*Postgraduate student Department of Economic Cybernetics
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

The paper focuses on the problem of the accumulation of waste and the experience of other countries in solving this problem. The methods of waste management in Ukraine were proposed. The ways of financing waste management in the world were analyzed. The experience of developed countries and the methodology of recycling by separation of waste into fractions and process each component separately was considered. This component is sold at the market. It is proposed to use a systematic approach to solve this problem.

Keywords: waste disposal, recycling, environmental problems, recycling practices, developed countries experience in recycling.

Інформація про автора

МІХНО Іннеса Сергіївна – аспірант кафедра економічної кібернетики Національний університет біоресурсів і природокористування України, (03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15., aspirantura@nubip.edu.ua)

МИХНО Иннэса Сергеевна - аспирант кафедра экономической кибернетики Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, (03041, г. Киев, ул. Героев Оборон, 15., aspirantura@nubip.edu.ua)

MIKHNO Innesa – Postgraduate, student Department of Economic Cybernetics, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (), (03680, Kyiv, Heroiv Oborony Str., 15, e-mail: aspirantura@nubip.edu.ua)

УДК 322.28

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА**

Л.І. ГОРДІЄЦЬ, аспірантка
*Вінницький національний аграрний
університет*

У статті окреслено проблемні питання ефективного використання землі сільськогосподарськими підприємствами. Досліджено основні тенденції використання, відтворення та охорони земельних ресурсів в Україні. Виявлено суперечності проведення земельної реформи. Узагальнено основні науково-теоретичні уявлення щодо особливостей і тенденцій розвитку земельних відносин, визначено основні проблеми землекористування. Розглянуто формування економічних регуляторів для забезпечення сталого використання земель сільськогосподарського призначення, визначено передумови та запропоновані напрями їх вирішення. Охарактеризовано передбачене Земельним кодексом України

економічне стимулювання для землекористувачів за використання й охорону земель. Розкрито аспекти щодо концептуальних засад формування ефективного механізму функціонування сільського господарства. Запропоновано ввести поняття потенціал землі і показати його місце серед інших потенціалів, оскільки однією із цілей дослідження є раціональне використання земельних ресурсів.

Ключові слова: земля, земельні ресурси, ефективність використання, земельна реформа, охорона земель, стале землекористування, потенціал землі.

Рис. 4. Літ. 7.

Постановка проблеми. Ефективне використання земельних ресурсів має важливе значення для сталого розвитку аграрного сектора України. Проблема ефективного механізму функціонування сільського господарства в Україні ускладнюється дедалі більше.

Сьогодні на це впливає сукупність чинників, зокрема економічних, екологічних, соціальних та ін. Надмірне залучення земель у сільськогосподарський оборот, недосконалі техніка і технології обробітку ґрунту та вирощування сільськогосподарських культур, недотримання елементарних вимог екологічнобезпечного землекористування, небажання землевласників і землекористувачів вкладати кошти у захист і охорону земель призвели до поширення ерозійних процесів, зниження природної родючості угідь, що в майбутньому проявиться значними втратами продуктивних земель.

Рівень використання земель має настільки великий ступінь критичності, що враховуючи подальшу деградацію потенціалу земельних ресурсів у сільському господарстві, може нести досить значні катастрофічні наслідки. Це може позначитись на загальному рівні продовольчої безпеки країни та самому здоров'ї нації.

Земельні ресурси є першоосною природно-ресурсного потенціалу, а їх раціональне використання сприятиме прибутковому господарюванню сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Головною метою економіки, насамперед, є підвищення матеріального і культурного рівня життя народу, головним же засобом слугує зростання ефективності виробництва.

У Земельному кодексі України наголошується, що основними принципами організації раціонального використання землі є принцип рівноправності усіх форм власності на землю; платність землекористування; цільове використання земель; раціональне, екологічнобезпечне використання та охорона земель.

Такої ж думки притримуються і відображають у своїх працях при дослідженні проблеми ефективного використання земельних ресурсів у роботах Ю. Г. Гуцуляка і О.С. Дороша, А. М. Третяка та інших.

Також В. В. Горлачук, В. Г. В'юн та А. Я. Сохнич пропонують до вищезазначених принципів додати врахування людського чинника; ринкових відносин; державного протекціонізму і регулювання господарської діяльності; злиття капіталів; національних інтересів; історичного досвіду господарювання і конкуренції землевласників та землекористувачів [1].

Н. М. Скурська вважає, що сутність сталого функціонування земельно-ресурсного потенціалу аграрного виробництва має на меті забезпечення високоефективного виробництва рослинницької продукції за умов збереження та примноження продуктивної сили землі як аграрного ресурсу, її охорони і захисту як основи навколишнього середовища, відтворення корисних властивостей ґрунтового покриву.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття деяких концептуальних засад формування ефективного механізму функціонування сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. Сучасна криза сільського господарства, як частина системної кризи в економіці України у черговий раз змінила баланс екологічної та економічної складових сільськогосподарської системи. Специфіка ситуації при цьому полягає в зниженні необхідного рівня підтримки цих компонентів.

По-перше, майже половина української території піддається впливу деградаційних процесів сільськогосподарських угідь.

По-друге, господарства, зберігаючи площі землекористування, не в змозі підтримувати їх через порушення вартісних співвідношень цін на сільськогосподарську продукцію і засобів виробництва, відсутність техніки, оборотних коштів, дешевих кредитів.

Стале функціонування сільськогосподарських угідь полягає у здатності використовувати їх суспільством згідно з екологічними вимогами.

Однією із цілей дослідження є раціональне використання земельних ресурсів. Саме тому пропонується ввести поняття потенціал землі і показати його місце серед інших потенціалів [2].

Потенціал землі визначається наявністю ресурсу сталого розвитку аграрного виробництва, тобто площею використовуваних сільськогосподарських угідь, їх структурою та якістю ґрунтів, що реалізується у родючості останніх.

Враховуючи дослідження багатьох авторів можна зазначити, що земельно-ресурсний потенціал є складовою частиною більш ширшого поняття. Саме таким поняттям є «природно-ресурсний потенціал».

Одним із таких дослідників є О. М. Вишневська. Вона відносить до поняття «природно-ресурсний потенціал» такі ресурси, як:

- мінеральні, тобто корисні копалини та мінерально-будівельна сировина. Вони поділяються на паливні, рудні і нерудні;
- земельні, а саме: типи ґрунтів і види господарського використання земель (рілля, сіножаті й пасовища, ліси та чагарники);
- водні, котрі представлені водами Світового океану і водами суходолу. До вод суходолу відносять річки, озера, ставки, водосховища, льодовики і підземні води (ґрунтові та артезіанські);
- біологічні (рослинний і тваринний світ);
- рекреаційні, що включають природно-рекреаційні та культурно-історичні;
- кліматичні, представлені внутрішнім теплом Землі, сонячною енергією і енергією вітру.

На сьогоднішній день не існує однозначного трактування «ресурсний потенціал підприємства» було виявлено, що в науковій літературі не зазначено його трактування. Якомога краще дане поняття характеризують саме такі визначення, як:

- сукупність не лише потенційних можливостей ресурсів, а й спроможність підприємства до ведення процесів виробництва, розподілу, вироблених товарів і послуг та одержання прибутку;
- сукупність первісних ресурсів, котрі були використані і їх здатність до поєднання, що в подальшому призведе до більшої їх вартості чи нових видів ресурсів;
- сукупність різного роду витрат (природних, матеріальних і трудових), які визначаються кількістю, якістю та внутрішньою структурою кожного ресурсу.
- нові види ресурсів (альтернативні ресурси), котрі раніше не існували або ж не використовувались і можливість їх використання науково обґрунтована і передбачена в перспективі дослідження.

В умовах ринкових відносин одним із головних товарів є робоча сила, яка характеризується такими ознаками:

- вартість його стає більшою ніж сам товар;
- без залучення робочої сили будь-яке виробництво стає неможливим;
- від неї залежить наскільки ефективно будуть використані основні і оборотні засоби.

В сучасних умовах задля вирішення проблем організації ефективного використання земельних ресурсів зосереджується увага на задоволенні зростаючих потреб населення в якісних продуктах харчування [3].

Існує сукупність чинників, які зумовлюють проблему формування ефективного потенціалу землі сільськогосподарських підприємств.

До основних, з яких відносяться:

- високий рівень інтенсивності використання земельних ресурсів;
- низька результативність використання земельного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств;
- порушення науково обґрунтованих нормативів структури посівних площ підприємств.

З метою збереження і підвищення родючості сільськогосподарських угідь та їх ефективного цільового використання Земельним кодексом України передбачено економічне стимулювання для землекористувачів за використання й охорону земель. Дана система передбачає певні заходи, а саме:

- надаються податкові і кредитні пільги;
- виділяються кошти із державних і місцевих бюджетів на відновлення земель, якщо їх родючі якості були втрачені не з вини землевласників та землекористувачів;
- якщо земельні ділянки знаходяться на стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану, то Земельним кодексом України передбачається звільнення від плати за них;
- також можлива часткова компенсація за рахунок бюджетних коштів, якщо було знижено дохід у зв'язку із тимчасовою «консервацією» пошкоджених земель і це відбулося не з вини землевласників і землекористувачів.

За часів незалежності Земельний фонд України зазнав достатніх змін. Державою було втрачено більшу половину загальної площі землі країни, котра у свою чергу перейшла у власність громадян. У зв'язку із чим вона втратила своє монопольне право на земельну власність. В заміну на право на пай, селянами було отримано державні акти, які надавали право власності на земельну ділянку [4].

Академік НААН В. Г. Андрійчук вважає: «Напрями вирішення даної проблеми лежать в площині прискорення темпів капіталізації сільського господарства, оскільки із запровадженням ринку землі, частковим вивільненням трудових ресурсів та оновлення матеріально-технічної бази значно зростає потреба в капіталі» [5].

Земля є не тільки активним елементом виробництва і основою будь-якої кредитно-фінансової системи, вона ще й залишається основним ресурсом, який здатен оздоровити економічну ситуацію в країні.

Удосконаливши земельні відносини і залучивши земельні ресурси в ефективний обіг можливо подолати економічну кризу.

Поліпшення потенціалу землі сільськогосподарських підприємств буде можливим при системному підході до формування його складових елементів.

На рис. 1 відображено найвагоміші фактори, які впливають на формування ефективного потенціалу землі сільськогосподарських підприємств Вінницької області.

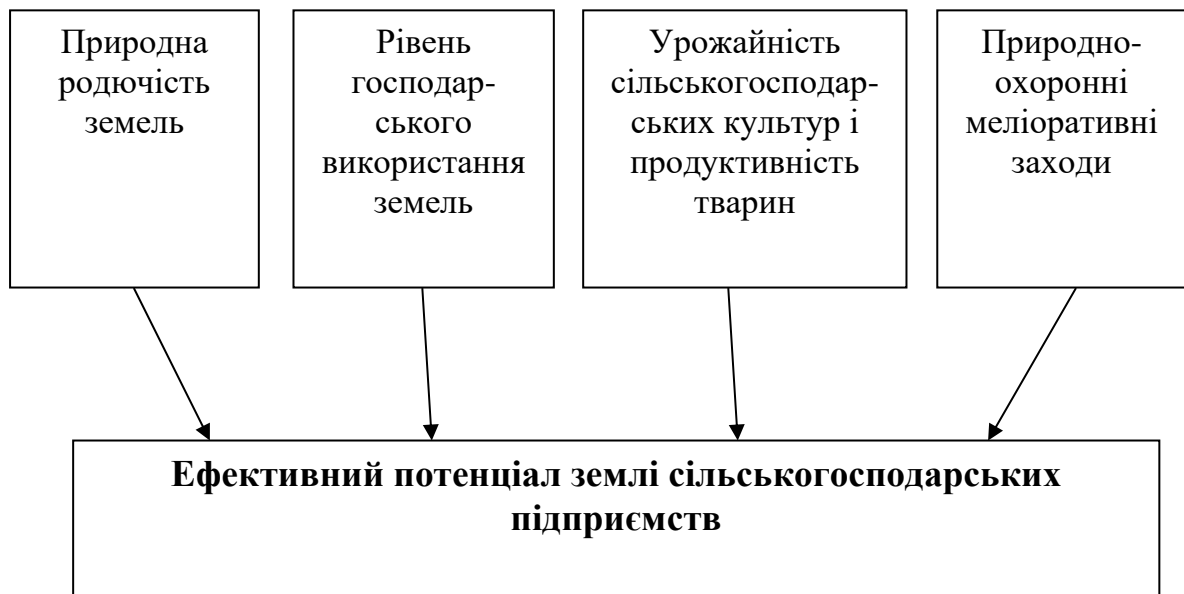

Рис 1. Фактори впливу на формування ефективного потенціалу землі сільськогосподарських підприємств Вінницької області

Джерело дослідження: узагальнено автором.

Існує ряд напрямів розвитку земельних відносин у сільськогосподарських підприємствах (рис 2).

До них належать:

- забезпечення сталого землекористування;
- збереження, відновлення та підвищення родючості ґрунтів;
- вдосконалення земельних відносин в аграрній сфері відповідно до вимог ринкової економіки;
- забезпечення вирішення екологічних проблем на основі землекористування та стану землі на засадах сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети потрібно розвивати і вдосконалювати земельні відносини в аграрній сфері та зміцнювати потенціал землі сільськогосподарських підприємств.

Формування ефективного потенціалу землі має здійснюватись з урахуванням необхідності забезпечення його високої віддачі.

Це залежить не лише від рівня і структури ефективного потенціалу землі, але й від умов використання.

Саме тому існує взаємозалежність усіх складових ефективного потенціалу землі та зосередження уваги на внутрішніх і зовнішніх чинниках механізму його формування й раціонального використання.

Підкреслимо, що формування моделей ефективного управління земельно-ресурсним потенціалом має базуватися на системному підході, враховуючи внутрішні умови та його пристосування до зовнішнього середовища з метою побудови комплексних і багатофункціональних моделей.

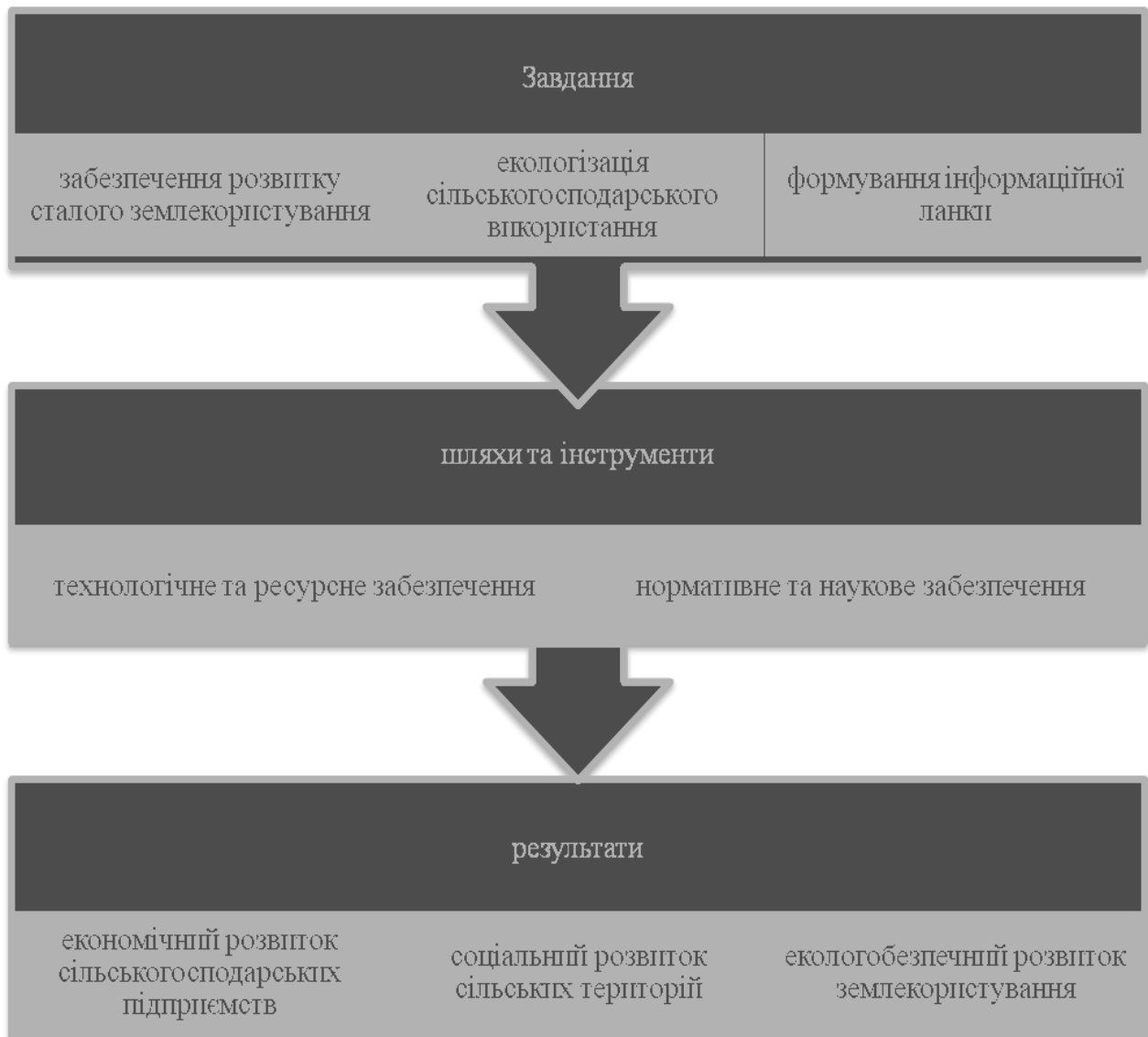

Рис 2. Напрями вдосконалення ефективності потенціалу землі сільськогосподарських підприємств

Джерело дослідження: доповнено автором.

Слід зазначити, що формування моделей управління ефективним потенціалом землі повинен базуватися на системному підході, враховуючи внутрішні умови та пристосування до зовнішнього середовища з метою побудови комплексних і багатофункціональних моделей. Досить значну роль за таких умов відіграють стратегія і структура ефективного потенціалу землі задля його ефективного і доцільного використання. Задля досягнення цієї мети цілі підприємства повинні відповідати його виробничому потенціалу (рис 3).

Для розроблення і успішного застосування даного механізму потрібен належний рівень аналітично-інформаційного забезпечення управління. Головною запорукою для ефективного управління економічним механізмом ефективного потенціалу землі сільськогосподарських підприємств є використання нових інформаційних технологій і сучасної комп'ютерної техніки. Необхідно розвивати і вдосконалювати законодавчу базу разом із застосуванням дієвих економічних регуляторів стимулювання суб'єктів господарювання задля забезпечення відтворення та раціонального використання земель.

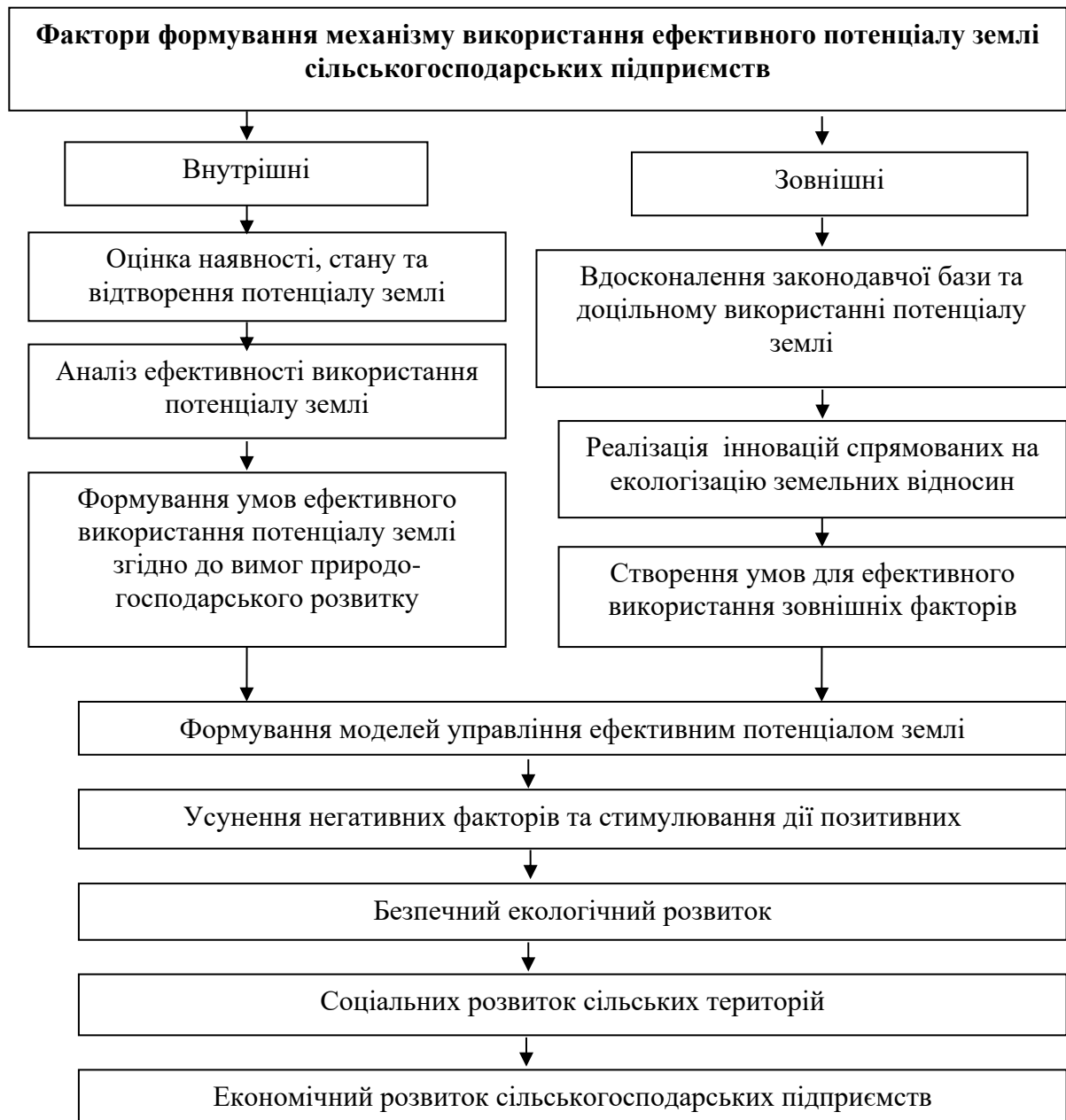

Рис. 3. Фактори формування механізму використання ефективного потенціалу землі сільськогосподарських підприємств

Джерело дослідження: узагальнено автором

Механізм забезпечення розвитку сталого використання земель сільськогосподарського призначення комплексно охоплює такі складові: економічну, екологічну, соціальну, інформаційну, інституційну та політико-правову [6].

У контексті такого механізму дієвими важелями та інструментами, які забезпечують стале використання земель сільськогосподарського призначення, зокрема, є економічне стимулювання власників землі та землекористувачів за підвищення родючості землі відносно базового рівня при одержанні їх у власність або користування; економічна відповідальність за зміну якісного стану ґрунту; удосконалення екологічного страхування в

частині забезпечення максимального відшкодування збитку в разі завдання шкоди сільськогосподарським угіддям. У контексті такого механізму дієвими важелями та інструментами, які забезпечують стале використання земель сільськогосподарського призначення, зокрема, є економічне стимулювання власників землі та землекористувачів за підвищення родючості землі відносно базового рівня при одержанні їх у власність або користування; економічна відповідальність за зміну якісного стану ґрунту; удосконалення екологічного страхування в частині забезпечення максимального відшкодування збитку в разі завдання шкоди сільськогосподарським угіддям.

Функціонування економічних регуляторів дасть змогу перейти на якісніший рівень ефективного використання земель сільськогосподарського призначення з максимальним урахуванням інтересів природи та людини в контурі сталого розвитку [7].

В науковій літературі пропонуються різні підходи до визначення категорії організаційно-економічного механізму раціонального використання потенціалу землі (рис 4).

Всі регулятори, котрі зазначені у рис 4 сприяють реалізації заходів щодо охорони та збереження потенціалу землі сільськогосподарського підприємства на макрорівні.

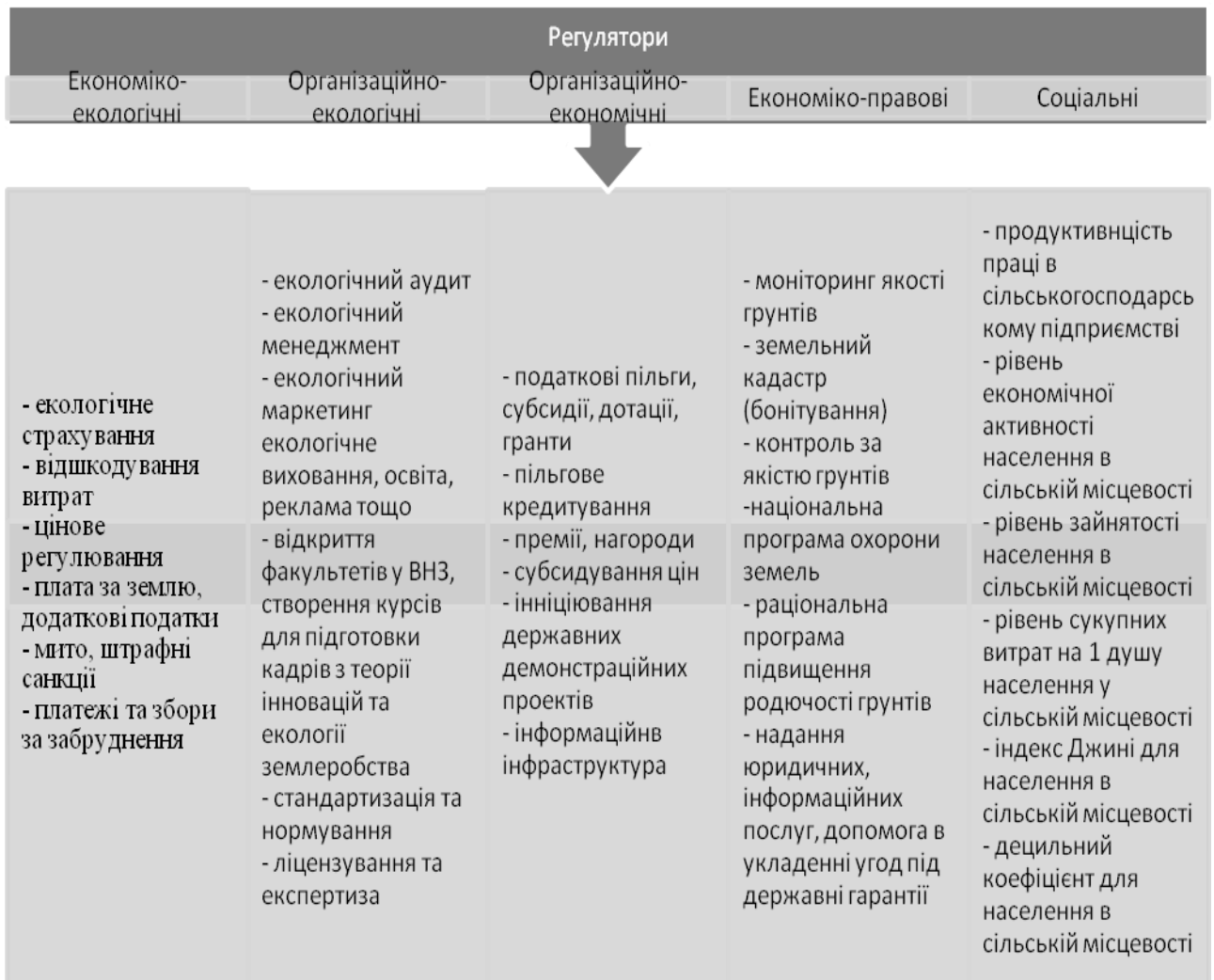

Рис 4. Організаційно-економічний механізм раціонального використання потенціалу землі

Джерело інформації: власні дослідження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Щоб зацікавити власників землі та землекористувачів в охороні сільськогосподарських угідь та підвищення їх родючості, доцільно впровадити економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель. Одним із критеріїв економічного стимулювання суб'єктів господарювання на землі за їхню екологічну діяльність є відтворення і підвищення родючості ґрунтів порівняно з їх базовим рівнем, тобто на момент одержання земель у власність або користування. Таке стимулювання власників землі та землекористувачів може бути дійовим інструментом вдосконалення механізму регулювання земельних відносин, підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Лозинська О. В. Ефективне використання землі сільськогосподарського призначення / О. В. Лозинська // Землеустрій і кадастр. – 2009. – № 3. – С. 143–148.
2. Кошкалда І. В. Ефективність використання сільськогосподарських земель у контексті сучасного господарювання / І. В. Кошкалда // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2010. – №3. – С. 228–231.
3. Пашков І. А. Системні основи сталого землекористування в Україні / І. А. Пашков // Вісник Запорізького національного університету. – 2009. – № 1(4). – С. 149–155.
4. Земельний кодекс України (в ред. від 25 жовтня 2001 року) // Відомості Верховної Ради України (ВВР)с
5. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
6. Фурдичко О. І. Фінансовий інструментарій екологізації агросфери в контурі її сталого розвитку / О.І. Фурдичко, О. Є. Гудзь // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Суми : Сум. Нац. аграр. ун-т, 2010. – № 2. – С. 9–15. – (Серія «Фінанси і кредит»).
7. Веклич О. О. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні. – Київ: [Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів], 2003. – 88 с.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Lozunska O. V. Efektivne vukorustanya zemli silskogospodarskogo pruznacheniya/ O. V. Lozunska // Zemleystriy i kadastr. – 2009. – № 3. – С. 143–148.
2. Koshkalda I. V. Efektivnist vukorustanya silskogospodarskuh zemel u konteksti suchasnogo gospodaruvanya / I. V. Koshkalda // Naukovuy visnuk Natsionalnogo agrarnogo universutety. – 2010. – №3. – С. 228–231.
3. Pashkov I. A. Sustemni osnovu stalogo zemlekorustuvanya v Ukraini / I. A. Pashkov // Visnuk Zaporizkogo nationalnogo universutety. – 2009. – № 1(4). – С. 149–155.
4. Zemelny kodeks Ukrainu (v red. Vid 25 jovtnya 2001 roky) // Vidomosti Verhovnoi Radu Ukrainu (VVR) . – 2009. – № 1(4). – С. 149–155.
5. Andriychuk V. G. Ekonomika agrarnuh pidpruemstv: Pidrychnuk. – 2-ge vud., dop i pereroblene. / V. G. Andriychuk. – K.: KNEU, 2002. – 624 s.
6. Furduchko O. I. Finansovuy instrumentariy ekologizacii agrosferu v konturi ii stalogo rozvutky / O. I. Furduchko, O. E. Gudz // Visnuk Sumskogo natsionalnogo agrarnogo universutety. – Symu: Sym. Nats. agrarn. un-t, , 2010. – № 2. – С. 9–15. –(Seria “Finansu I kredit”).
7. Veklich O. O. Economicnuy mehanizm ekologichnogo regylyvanya v Ukraini . – Kuiv: [Ukrainskiy instutyt doslidjen navkolushnogo seredovushcha], 2003. – 88 с.

АННОТАЦІЯ
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО
МЕХАНИЗМА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СЕЛЬСЬКОГО ХОЗЯЙСТВА

ГОРДИЕЦ Лариса Ивановна, аспирантка,
Винницкий национальный аграрный университет

В статье обозначены проблемные вопросы эффективного использования земли сельскохозяйственными предприятиями. Исследованы основные тенденции использования, воспроизводства и охраны земельных ресурсов в Украине. Выявлены противоречия проведения земельной реформы. Обобщены основные научно-теоретические представления об особенностях и тенденций развития земельных отношений, определены основные проблемы землепользования. Рассмотрено формирование экономических регуляторов для обеспечения устойчивого использования земель сельскохозяйственного назначения, определены предпосылки и предложены направления их решения. Дана характеристика предусмотренному Земельным кодексом Украины экономическому стимулированию для землепользователей по использованию и охране земель. Раскрыты аспекты относительно концептуальных основ формирования эффективного механизма функционирования сельского хозяйства. Предложено ввести понятие потенциал земли и показать его место среди других потенциалов, поскольку одной из целей исследования является рациональное использование земельных ресурсов.

***Ключевые слова:** земля, земельные ресурсы, эффективность использования, земельная реформа, земельная охрана, устойчивое землеиспользование, потенциал земли.*

ANNOTATION
CONCEPTUAL PRINCIPLES OF FORMING EFFECTIVE MECHANISM OF
AGRICULTURE

HORDIYETS Larusa,
graduate student, Vinnytsia National Agrarian University

The article outlines the problematic issues of effective use of land farms. The major tendencies of the Ukrainian land resources usage. Restoration and protection are explored. The controversial issues in the land reform implementation are determined. The necessity of creation of the scientific system of steady development of land-tenure is considered in the article, conducted the critical comprehension, generalization and systematization of existent experience. Forming economic regulators to ensure sustainable use of agricultural land, determined backgrounds and their resolution direction. Characterized by the land Code Ukraine provided economic incentives for land users for the use and the protection of land. Reveals aspects regarding conceptual foundations of forming and effective mechanism of functioning of agriculture. Proposed to introduce the concept of potential land and show its place among other capabilities, since one of the objectives of the study is the management of land resources.

***Key words:** land, land resources, efficient use, land reform, land protection, sustainable land management, potential land.*

Інформація про автора

ГОРДИЄЦЬ Лариса Іванівна – аспірантка ВНАУ, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: Lorochka_19@mail.ru)

ГОРДИЕЦ Лариса Ивановна – аспірантка ВНАУ, , Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: Lorochka_19@mail.ru)

GORDIYETS Larusa – graduate student, Vinnytsia National Agrarian University (21008 Vinnitsa, 3 Soniachna str., e-mail: Lorochka_19@mail.ru)